

мови мають підбирати фразеологічний матеріал на заняття, керуючись не лише власною мовною компетенцією та фактом наявності фразеологізму у фразеологічному словнику, де подається максимально повний збір фразеології цієї мови.

Під час проведення практичних занять з італійської мови, як іноземної, можна скористатися досвідом Лідії Грейзбард, яка пропонує досить багато різноманітних вправ саме на засвоєння мовних зворотів, які допоможуть студентам засвоїти запропонований фразеологічний матеріал [3].

Як завдання на фразеологію можна використовувати вправи, у яких студентів на вибір пропонують кілька варіантів дефініції мовної одиниці, серед яких він має обрати правильну. Виконання таких завдань загострює увагу студентів на значенні фразеологізму, що є запорукою глибокого усвідомлення його семантики та можливостей вживання у тексті. Складнішими є вправи, де завдання студента полягає в тому, щоб дібрати фразеологізм до описаної ситуації чи дефініції. Наприклад, який фразеологізм з компонентом – назвою тварини – можна вжити в ситуації, коли говоримо, що: хтось зашкодив комусь, таємно заподіяв комусь шкоду; хтось дивиться на щось з повним нерозумінням, здивовано, розгублено, спантеличено; хтось зовсім не розуміється, на чомусь; хтось є дуже впертим тощо. Такі завдання вчать реагувати фразеологізмом на ситуацію, активно використовувати його в мовленні, а не лише пасивно знати, що він означає. Схожими є вправи, де в порожні місця в тексті студент має вставити фразеологізм, що відповідає контексту.

Для того, щоб тренувати вміння відтворювати мовні звороти у його незмінній нормативній формі, існують вправи на вибір правильного варіанта компонента фразеологізму. Наприклад, *vivere allagiornata/note/vita* (жити сьогоднішнім днем); *restare con un pigno di mosche/ noci/ nulla* (залишитись нічим) тощо. Можна також виправляти помилки у структурі мовного звороту, наприклад, вправа, у якій пропонується виправити помилку у фразеологізмі: *freddolupo* (дуже холодно – правильно: *freddocane*); *faticaditopi* (тяжка робота – правильно: *faticadicani*).

Фразеологізми можна вводити в текст, діалог, подавати їх серед нової лексики, яку студент опановує на лексико-комунікативному занятті. Крім того, є завдання на добирання фразеологізмів до малюнків, на яких графічно подано внутрішню форму фразеологізму. Цікавими та розвивальними є заняття, на яких викладач організовує гру, що полягає в показуванні внутрішньої форми фразеологізму у вигляді пантоміми. Студенти охоче виконують завдання, коли потрібно написати казку, діалог чи розповідь із використанням максимально великої кількості фразеологізмів.

Отже, проведене дослідження дозволяє дійти висновків, що для того, аби процес вивчення іноземної мови дав позитивні результати, а студент досягнув високого рівня опанування цієї мови, не можна оминути вивчення її фразеології. Запорукою ефективності навчального процесу є дотримання певних принципів у вивченні фразеологічного матеріалу. Передусім йдеться про вимогу актуальності використання фразеологізмів, які пропонуються в цій статті. Важливим є також упорядковане подавання фразеологічного матеріалу у співвіднесенні з тематикою заняття. Це допомагає засвоєнню фразеологізмів у широкому контексті типових для них комунікативних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Aprile G. Italiano per modo di dire. – Firenze ALMA Edizioni, 2008, p.112.*
2. *Madeja A. Conależy wiedzieć, chcącuczyć cudzoziemców frazеології? // Sztukaczyrzemiosło? NauczyćPolski i polskiego/Podred. A. Achtełik i J. Tambor. – Katowice, 2007. – S. 71–78.*
3. *Грейзбард Л. L'italiano in lettura e edercitazioni corso superiore. – М.: «Филоматус», 2004. – 576 с.*
4. *Данциленко Л.І. Національно-культурна семантика чеської фразеології. – К.: Коломия, 2000. – 242 с.*
5. *Словник фразеологізмів української мови/ Укл. В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк, В.В. Дятчук та ін. – К, 2003. – 428 с.*
6. *Ядловська Н. Фразеологічний матеріал української мови в чужомовній аудиторії// Теорія і практика викладання української мови як іноземної: Зб. наук. праць. – Вип. 2. – Львів, 2007. – С. 122-126.*

УДК 1(092) "1889/1951" Вітгенштайн Л. (436)

Шушкевич Є.М.

ПОНЯТТЯ "МЕТАФІЗИЧНОГО СУБ'ЄКТА" В ПРАЦЯХ ЛЮДВИГА ВІТГЕНШТАЙНА

Данное исследование посвящено понятию «метафизического субъекта», которое встречается в «Логико-философском трактате» и «Дневника 1914 - 1916» Л. Витгенштейна. В исследовании показывается что Л. Витгенштейн трактует метафизический субъект как этическую установку, которая задает границы и структуру видения мира.

"Логико-філософський трактат" Л. Вітгенштайна це спроба показати все те, про що можна говорити осмислено. Спроба зсередини провести межу тому, що може бути сказане, спроба, окреслити межі мови (межі вираження думки). Окреслити межі мови, за Л. Вітгенштайном, означає окреслити межі світу. А межі світу, є межами світу конкретного суб'єкта. В "Логико-філософському трактаті" це стає зрозуміло після афоризму 5.6: "Межі моєї мови означають межі мого світу" [2, с. 70], і підпорядкованих йому, тому що до того, як відзначає К. Галаніна: "... Вітгенштайн ніде не згадує ні Я, ні суб'єкт, ні людину. Він представляє безособистісний опис мови, мислення, світу, мова і мислення не мають свого носія, світ не співвідноситься з людьми [3] (ми з цим погоджуємось, але зробимо уточнення, що тут мається на увазі, не говориться про суб'єкт і т.д. з філософської точки зору, тому що, коли філософ говорить про психологію, наприклад афоризм 5.5421 "...видно що "душа – суб'єкт" і т.д поширене в сучасній поверховій психології, є абсурдом", тут все-таки зустрічається поняття, наприклад, "душа – суб'єкт", чого не варто залишати без уваги.) Але в афоризмі 5.6, філософ починає говорити про те, що межі мови суб'єкта означають межі світу цього суб'єкта, говорить про те, що "Я є своїм світом (мікрокосмосом)" [2, с. 71]. Так в "Логико-філософському трактаті" з'являється тема суб'єкта. Проте, суб'єкта зрозумілого особливим чином.

3. Сокулер, наприклад, робить висновок, що: "... "Я" у Вітгенштайна – це і мова, і світ, вірніше, світ і мова в їх єдності" [4, с.60].

Погоджуємося з пані К. Галаніною, яка говорить про те, що в цих афоризмах (5.6 і підпорядковані йому), коли йде мова про "Я", не мається на увазі емпіричний суб'єкт, конкретна особистість. Як говорить сам Л. Вітгенштайн: "Якби я писав книжку "Світ, яким я його застав", то в ній треба було б розповісти про моє тіло і сказати, які його частини скоряються моїй волі, а які ні, і т.д.; це й є метод відокремлення суб'єкта, або радше, спосіб показати, що в глибокому розумінні ніякого суб'єкта немає. Про нього єдиного в цій книжці не могло б бути мови" [2, с. 71]. Тобто немає суб'єкта в середині світу.

Якби можна було говорити про емпіричний суб'єкт, то він був би всього лише одним із суб'єктів в світі, причому цей суб'єкт не знаходився би привілейованому положенні по відношенню до світу, наприклад, в позиції абсолютного спостерігача. [3].

В світі є люди з їх тілами, душами, свідомостями, але суб'єкт в світі ніде не знаходиться, не може жоден факт в світі свідчити про метафізичний суб'єкт [3]. Л. Вітгенштайн порівнює це з оком та полем зору, тому що ока ми насправді не бачимо, і в полі зору ні з чого не можна зробити висновок що око бачить його. Око це не об'єкт серед інших об'єктів в світі, який начебто знаходиться в особливій позиції. Око виступає як структура поля зору, а "Я" як структура світу. "Я" тут не емпіричне чи психологічне "Я".

Л. Вітгенштайн зазначає, що: "... справді є певний сенс, в якому у філософії можна говорити про "Я" не психологічно. "Я" виступає у філософії внаслідок того, що "світ є моїм світом. Філософське "Я" не є ані людиною, ані людським тілом чи людською душею, яку трактує психологія, воно є метафізичним суб'єктом, межею, а не частиною світу" [2, с. 72].

Не можемо не погодитись з думкою, пані К. Галаніної, про те, що таке протиставлення метафізичного і психологічного суб'єкта на перший погляд може здатися свідченням того, що Л. Вітгенштайн відтворює кантівське розрізнення трансцендентального та емпіричного суб'єктів, і метафізичний суб'єкт співпадає з трансцендентальним суб'єктом І. Канта. Однак такий висновок був би поспішним. Метафізичний суб'єкт у Л. Вітгенштайна не є не лише психологічним чи емпіричним "Я", але і "Я" яке пізнає. За Л. Вітгенштайном: "Немає суб'єкта, який би думав, уявляв." [2, с. 71]. "Вірно те, що суб'єкт який пізнає не знаходиться в світі, що суб'єкта який пізнає не існує." [1, с. 142]. В своїх щоденниках філософ пише: "Чи не виявляється суб'єкт який уявляє, в кінці кінців, чистим забобоном?... Уявляючий суб'єкт є, мабуть, порожня химера" [1, с. 134].

"Якщо кантівський суб'єкт тісно пов'язаний з аналізом структури свідомості, то метафізичному суб'єкту Л. Вітгенштайна, навряд чи модно приписати свідомість і самосвідомість, які є неодмінним атрибутом суб'єкта класичного. Метафізичний суб'єкт, про який йде річ в "Логіко-філософському трактаті" задає структуру мислення, мови і світу, але при цьому не виступає носієм цього мислення і діяльною інстанцією синтезу знання, його не супроводжує "я мислю" як неодмінна умова єдності пізнавальної активності" [3].

Суб'єкт не знаходиться ніде в світі, але він є межею світу. "Суб'єкт не належить до світу, а є межею світу. Де у світі можна помітити якийсь метафізичний суб'єкт?" [2, с. 71].

Немає суб'єкта який думає, пізнає, уявляє, але "...воліючий суб'єкт існує" [1, с. 134]. Суб'єкт є волюючим суб'єктом. Він виступає носієм етики. (Для Л. Вітгенштайна характерне особливе відношення до етичного, яке він розумів достатньо широко, з етичним пов'язується і естетичне і релігійне. Згадаймо, що в листі до Л. фон Фікера, Л. Вітгенштайн наголошував на тому, що "Логіко-філософський трактат має етичну ціль.") "Якщо волі немає, то також не існує того центру світу, який ми називаємо "Я" і який є носієм етики. Добре і зле – це по суті, тільки Я, а не світ. Я, Я – ось що глибоко таємниче!" [1, с. 134].

Пані К. Галаніна, пропонує перш за все згада про мотиви філософії А. Шопенгауера, ідеї якого мали вплив на погляди Л. Вітгенштайна. А. Шопенгауер в книзі "Світ як воля і уявлення" описує суб'єкта як свого роду двохомого Януса: він виявляється з однієї сторони, суб'єктом уявляючим, а з іншої – волюючим, і уявлення і воля невіддільні одне від одного, як дві сторони медалі. Може здатися, що саме про такого волюючого суб'єкта і говорить Л. Вітгенштайн. Однак при більш детальному розгляді виявляється, що це не так. Для А. Шопенгауера суб'єкт є волюючим, оскільки він володіє тілом: воля є проявом дій його тілесності в світі. Л. Вітгенштайн же, як було сказано вище, підкреслює, що метафізичний суб'єкт не є ані людиною, ані людським тілом чи людською душею, так як в цьому випадку він був би лише однією з частин світу. Значить і воля не розглядається як психологічна характеристика людини. [3].

За Л. Вітгенштайном "воля – це установка суб'єкта по відношенню до світу". [1, с. 143].

Звідси стає зрозуміло, чому Л. Вітгенштайн говорить про те, що "Світ незалежний від моєї волі" [2, с. 83]. В світі все є так як воно є, і суб'єкт не може впливати на стан справ у світі, бо як пише філософ "якби навіть усе, що ми хочемо, ставалося, то й тоді це була б тільки, так би мовити ласка долі..." [2, с. 83]. Єдине на що розповсюджується дія волі, - це межі світу: "Якщо добра чи зла воля міняє світ, то вона може змінювати лише його межі, а не факти; не те, що можна віддати мовою. Одне слово, світ тоді має стати через це взагалі іншим. Має до певної міри як ціле звужитись або розширитись" [2, с. 84]. А оскільки метафізичний суб'єкт і є межею світу, то воля поширюється на самого метафізичного суб'єкта, який змінюючись, змінює і межі світу, а тим самим і світ. Змінюючи установку по відношенню до світу, точку зору на світ, суб'єкт змінює світ в цілому. Тому Л. Вітгенштайн і може говорити, що "Світ щасливих людей інший, ніж світ нещасних" [2, с. 84].

Отже, ми можемо сказати, метафізичний суб'єкт, про який, пише в своїх працях Л. Вітгенштайн, не є ні психологічним, ні емпіричним, він не є таким що пізнає, думає чи уявляє, це не людина, не людське тіло чи людська душа, (яку трактує психологія), він не знаходиться ніде в світі, а є лише його межею. Такий суб'єкт, за Л. Вітгенштайном, може тільки воліти.

Метафізичний суб'єкт пов'язаний зі світом не пізнавальним, а етичним відношенням. Етика за Л. Вітгенштайном трансцендентальна і вона "повинна бути умовою світу, подібно до логіки" [1, с. 131].

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Витгенштейн Л. Дневники 1914 – 1916 (Под общей редакцией В.А. Суровцева) / Людвиг Витгенштейн. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2009. – 400 с.*
2. *Витгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / Людвіг Витгенштайн – К.: Основи, 1995. – 311 с.*

3. Галанина К.Э. - Трансформация концепта субъекта в философии Людвига Витгенштейна / Ксения Галанина // Вопросы философии [электронный ресурс]. – Режим доступа до журн.: http://phil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=351&Itemid=52
4. Сокулер З.А. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX в.: Курс лекций. / Зинаида Сокулер – Долгопрудный: Алегро-Пресс, 1994. - 170 с.

УДК 36(477) «1920/1923»

Шарпаний В. Г.

ПОЧАТОК «РАДЯНІЗАЦІЇ» УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ (1920-1923рр.)

Мистецька та науково-педагогічна інтелігенція, яка залишилась після жовтневого перевороту 1917 р. на території Росії та України, сподіваючись на крах більшовицького режиму, стала його заручником, потрапивши до соціальної резервації та функціонального полону. Творити на угоду комуністам, виконуючи відповідні політичні замовлення, вона не бажала, тому намагалася покинути радянську Росію. 11 травня 1921 р. політбюро ЦК РКП (б) дозволило виїзд за кордон Ф.І.Шаляпіну[1], але «під гарантію» ВЧК про його повернення, однак відмовило у цьому студії Московського художнього театру, письменникам – О.Блоку, М.Булгакову та іншим. Вибірковість залежала від їх ставлення до радянської влади, від позиції емігрантів, а також від загального духовного та інтелектуального стану розвитку «непівського суспільства». Неп віродив не лише приватне підприємництво в містах і селах, а також створив умови для діяльності кооперативних і приватних видавництв, для створення різного роду громадських об'єднань, керівники та учасники яких не завжди поділяли марксистську ідеологію та методологію «творчого процесу»[6]. Голод, економічна руїна, фінансово-грошова нестабільність лише посилювали соціально-протестові настрої серед населення, а інтелігенція їх теоретично обґрунтовувала, узагальнювала, висвітлювала через сатиру, публіцистику, тому більшовики відслідковували їхні дії. 1 червня 1922 р. органи ГПУ інформували політбюро ЦК РКП(б) про формування «антирадянських груповань серед інтелігенції», пов'язуючи їх виникнення саме з проголошенням та впровадженням непу.

До причин появи «антирадянських елементів» було віднесено послаблення репресій, «мирне» ліквідаційство серед членів партії у зв'язку з проголошенням непу. Арену «розгулу» антирадянської інтелігенції вважалися вищі навчальні заклади, громадські товариства, преса, видавництва, кооперація, релігійні організації, торговельні установи. Кожна з окреслених ділянок була відстежена, а 23 листопада 1922 р. ГПУ, унеможливаючи тенденції «автономізації вищої школи», вдалося до «...організації мережі інформаторів серед професури і студентів на усіх факультетах»[2, с.135]. Вони повинні були регулярно доповідати про політичні настрої професорів і студентів, про створення їхніх безпартійних товариств (наукові гуртки, земляцтва, асоціації), нелегальних об'єднань, про «політичну фізіономію професорів», про їх висловлювання стосовно «автономії вищої школи». Застосовувати відверті репресії до активних студентів органи ГПУ тоді не наважувалися, щоб не спровокувати формування груп «контрреволюційних борців». За приватними видавництвами встановлювали системний і постійний нагляд, але цього виявилось замало, тому почали готуватися до фізичної ізоляції лідерів «антирадянської інтелігенції».

Основним ідеологом вибіркової депортації інтелігенції був В. (Ульянов) Ленін. 16 липня 1922 р. він надіслав до ЦК РКП(б) листа, у якому наполягав на рішучому «викорінюванні» решток меншовиків, есерів, енесів, вимагав «усіх вислати», застосовуючи характеристики та оцінки: «ворог хитрий», «запеклі вороги більшовизму», «вороги безжалісні»[3, с.87].

В освітньо-культурних установах працювали відповідні комісії, які вивчали справи майбутніх жертв, а брак інформації про них компенсували відвертим опитуванням членів трудового колективу, відповідальних працівників та їхніх колег. Списки почали готувати у серпні 1921 р., тому першими арештантами стали члени Всеросійського комітету допомоги голодуючим, серед яких були відомі професори та громадські діячі: М.Д.Кондратьєв, К.Д.Кускова-Прокопович, П.А.Веліхов, В.Є.Камерницький, О.Г.Дояренко, В.О.Левицький, а разом 71 особа потрапила до внутрішньої в'язниці ВЧК. Їх не виселяли за кордон, а відправили до таборів Вологди, Казані, Сибіру. В'язні просили на повернення до Москви, а К.Д.Кускова та С.Прокопович навіть «клопотали» про їх виселення за кордон. Фактично відбулася генеральна репетиція по залякуванню інтелігенції, але подібна акція потішила більшовицьких сатрапів, які вирішили продовжити «очищення» Росії від «ворогів більшовизму».

19 травня 1922 р. Ленін звернувся до голови ГПУ Ф.Дзержинського з листом стосовно «...питання про виселку за кордон письменників і професорів, що допомагали контрреволюції», просив головного чекіста ретельно готуватися до цієї акції, системно і вичерпно збирати «...відомості про політичний стаж, роботу і літературну діяльність професорів та письменників»[4, с.78]. Більшовицький лідер вимагав «...виловлювати постійно та систематично і вислати за кордон», щоб зламати їх опір, одних схилити до співпраці, інших на «перековку» до таборів, а найвідоміших випроводити до Парижу, Праги, Берліна, конфіскувавши книги, рукописи.

Арешти інтелігенції в Україні розпочалися у липні 1922 р., коли затримали деяких харківських та київських лікарів, а повний список професорів та викладачів вишів, які підлягали депортації, був затверджений ЦК КП(б)У 3 серпня 1922 р. До нього потрапили професори Харкова, Одеси Києва, Поділля, а разом 77 осіб, що на 10 осіб більше від «московського списку». Характеристики, які супроводжували кожне прізвище, свідчили про ознаки політичної репресії, тому що до уваги брали партійне минуле, ставлення до радвлади.

Виявити «антирадянську інтелігенцію» було справою елементарною, маючи мережу сексотів в інститутах та установах освіти, а депортувати за кордон – набагато складніше. Для цього треба було оформити візу, придбати квитки на потяг або пароплав, тобто витратити валюту, якої бракувало для закупівлі технічного обладнання та продовольства. Враховуючи той факт, що виселенню підлягали 217 професорів та викладачів, з них з Москви 67, з Петрограда 53, з України 77 осіб[5, с.112], сума мала бути кругленькою, а клопоту та розголосу – ще більше. У вересні 1922 р. на території України арештували 56 осіб, з них у Харкові 10, Катеринославі 9, в Одесі 17, у Києві 20, а для них надійшли анкети німецькою мовою, які необхідно було заповнити для оформлення візи та проїзних документів. Вивезенню підлягав інтелектуальний потенціал українського суспільства, його реальна еліта, а